

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. V. De Bello.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

QUESTIO V.

De Bello.

S. I.

Quid, Quotplex sit Bellum, & an licitum?

41. Quid Bellum.

BELLUM (sic dictum per antiphrasim, quasi minime bellum, aut per se pulchrum: seu à belluis, quatenus belluarum more se mutuo laniatu homines interimunt) est discordia hostium vi & armis invicem nocentium, seu nocere profitentium. Et in actu vel secundo est ipse armorum conflictus. Differt à Seditione & Rixa, quod bellum sit inter duos Principes supremos vel republicas: Seditio fit inter subditos & Principem, vel inter cives & republicam: Rixa verò fit inter privatos & paucos.

Qui diffinitur à seditione & Rixa.

Aliud offensivum, aliud defensivum.

Bellum, aliud offensivum (quod etiam aggressivum, & vindicativum appellatur) quod suscipitur pro satisfactione & vindicta injuriæ illatæ: Aliud defensivum, quo quis se tuetur contra aggressorem.

42. Illicitum esse bellum, quod modo diximus.

Bellum porro semper esse illicitum dixerunt Manichæi apud Augustinum l. 22. contra Faustum cap. 74. Erasmus quoque, tum alibi, tum in Annot. ad c. 3. & 22. Luca censet esse illicitum in lege gratiæ, etsi Judæis à Deo permixtum. Cui consensit Anabaptista Lutherus denique inter alia paradoxa asseruit illicitum esse bellum, non quidem universim, sed Christianorum contra Turcas, ut patet ex Artic. 34. damnato in Bulla Leonis X. Et si more solito sibi non constans lib. de P'statione Saxonia planè contrarium scribat.

43. Licitum aliquando esse fides docet. Patet ex lege naturæ.

Verum ex natura rei licitum esse bellum, modò debitis conditionibus (ad quibus postea) vestiatur, nec solum Judæis, sed etiam Christianis esse concessum, est de fide. Nam ante legem scriptam Abraham bellum gessit, & partà victorià benedictionem à Melchisedech accepit Gen. 14.

In Scriptis.

In lege scripta Deus varia bella etiam præcipit, contra Madianitas Numer. 25. Contra Amalécitas Exodi. 17. & 1. Reg. 15. Contra alias Gentes Numer. 21. Deuter. 3. & aliis locis Librorum Josue, Judicum, Regum, Paralipomenon. Quin & ipse Apostolus ad Hebr. 11. laudat Gedeonem, Barac, Sampsonem & alios, qui per fidem vicerunt regna; fortes facti sunt in bello, castra vicerunt exteriorum.

44. Ex monito Joannis Baptistæ.

In Evangelio Luca 3. Joannes Baptistæ instante jam prædicatione Christi, & Hermeæ Sum. Theol. Pars III.

viam ad illam parans, dum rogaretur à militibus, quid facerent, ut fugere possent à ventura ira, dixit illis: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendiis vestris. Nam certè si Christiana disciplina (ut utar verbis Augustini Epist. 5.) omnia bella culparet; hoc potius militibus consilium salutis perentibus in Evangelio diceretur; ut abjicerent arma, scq; omni milicia subtraherent. Et post: Quibus propriis stipendium sufficere debere præcepit, militare utique non prohibuit. Similia repetit Epist. 205. Vide etiam lib. 22. contra Faustum c. 74. Ex eodem etiam loco arguit Bernardus Serm. ad milites templi c. 3.

Urget etiam Augustinus Epist. 205. quod Centurionis illius, qui Matth. 8. dicebat se habere sub se milites, fidem laudavit Christus, non militiæ desertionem præcepit. Quamquam Arriaga d. 48. sect. 1. num. 2. hanc probationem ut non efficacem rejiciat. Alter etiam Centurio, qui tamquam vir justus & timens Deum; ac visione Angeli dignatus fuit Act. 10. viam salutis à Petro edoctus, & Spiritu sancto repletus, non legitur accepisse præceptum militiam deserendi. Denique sufficit ad hoc quòd nusquam in novo Testamento bellum legitimis conditionibus vestitum legatur prohibitum.

Consensus Patrum videri potest apud Bellarminum lib. 3. de Laicis cap. 14. Perpetuus idem fuit sensus Ecclesiæ: nam etiam tempore Gentilium Imperatorum plurimi Christiani (è quorum numero non pauci Martyres) militarunt, nunquam ideo reprehensi. Ecclesia quoque Christianos Principes sæpè excitavit ad bellum Saracenis seu Turcis inferendum; prout fecit Urbanus II. Paschalis II. Eugenius III. & alii Pontifices. Nec non Concilia, etiam generalia Lateranense, Lugdunense, Viennense &c. idque propositis magnis indulgentiis Extant etiam in Historiis monumenta insignium & portentosarum victoriarum singulari Dei auxilio, nec sine miraculo ab hostibus Ecclesiæ reportatarum.

Ratione idem patet, quantum ad bellum defensivum; quia cuilibet, etiam privato, jure naturæ fas est vim vi repellere, & à se injuriam defensione necessarià propulsare; quantum magis reipublicæ? Estque id planè necessarium ad conservationem reipublicæ, ut non minus extraneos, quam internos hostes, possit à se suisque arcere; quorum utique defensio etiam ex officio incumbit reipublicæ, ejusve rectoribus. Idem probatur de bello offensivo: ejus enim gerendi facultas etiam est necessaria conservationi reipublicæ; quæ alioquin citra remedium ullum remaneret in materia reparationis damnorum seu injuriarum ab extraneis, præsertim superiorum terrenum

45. Ex aliis locis novi Testamenti.

46. Ex consensu Patrum & sensu ac praxi Ecclesiæ.

47. Denique ex ratione.

num non habentibus, illatarum. Sicque
 esset peioris conditionis, quam privati,
 quibus adversus familia incommoda pro-
 vulum est de ordinario remedio justitiæ
 publicæ, ad quam possunt per se loquendo
 refugere. Nec aliàs esse poterit injuriarum
 terminus, neque prospici in necessitatibus
 reipublicæ, si hoc freno hostiles & extra-
 nei injuriatores (qui quodammodo inju-
 rias continuare cœntur, quamdiu debi-
 tam satisfactionem exhibere detrectat) non
 possent compelli. Immo indemnitàtem
 sibi commissorum promovere incumbit
 reipublicæ ejusve rectoribus ex officio.

48.
 Nonnulla
 Scripturæ
 Loca oppo-
 nuntur ac
 dissolvun-
 tur.

Objici I. solent variæ Scripturæ; quæ
 tamen vel continent solum consilium pa-
 tientis perfectioris, vel prohibent vindi-
 ctam privatam, non autem usum gladii
 ad defensionem, aut justam vindictam in-
 ferendam à publica potestate. *Et*ud autem
Isaia 2. Nec exercebuntur ultra ad prælum;
 de tempore Natalis Christi, qui toto or-
 be in pace (quæ satis diuturna fuit) com-
 posito venit, intelligit *Hieronymus* & alii.
 Quidam, alios sensus adhibent: quorum
 nullus faveat adversariis. Et planè cum *Isaias*
 non reprobet aut prohibeat ibi bellum, &
 solum prædicat illud non futurum tempo-
 re Christi aut novæ legis, potius inde vi-
 deretur posse etiam contra Adversarios ar-
 gui, Christum aut tempus legis novæ non-
 dum advenisse.

49.
 Loca Pa-
 trum expli-
 cantur.

Objiciuntur II. varia loca Patrum: quæ
 dissolvit *Bellarminus sup.* vel enim dant
 consilium, vel agunt de militia, cui jun-
 cta sunt pericula gravia peccandi contra
 mores, aut etiam fidei professionem, si-
 gnanter sub ducibus infidelibus, vel de ijs,
 qui ratione publicæ pœnitentiæ impedi-
 ebantur. De quibus solet explicari *Leo Pa-
 pa Epist. 92. cap. 10.*

50.
 Specialiter
 dicitur S.
 Martini ad
 Julianum
 Apostatam.

Solum est observandum circa dictum
S. Martini ad Julianum (teste *Severo Sul-
 pitio cap. 3. vita*) *Christi ego miles sum, pu-
 gnare mihi non licet;* quod non velit mili-
 tiam titulo præcisè Christianismi sibi illi-
 citam (jam enim biennio fere à suscepto
 baptismo militaverat teste *Sulpitio c. 2. vi-
 ta*) sed titulo poti, propositæque vitæ
 Monachalis suscipiendæ. Vel certè non si-
 gnificat esse strictè illicitam, sed indeco-
 ram militiam sub tam impio apostata. Vel
 denique exordium vitæ est vitio Librario-
 rum depravatum, juxta *Baronium ad an-
 num 351.* ut non titulo Christianismi,
 sed tempore ordinarii completi petierit
 absolvi, velut qui 24. stipendia meruerat,
 & cum dimissus fuit à militia annum æ-
 tatis quadagesimum attigerat. Vide *Baro-
 nium.*

51.
 Explicatur
 Canon Con-
 cillii Niceni.

Objicitur III. Canon 11. aliàs 12. Con-
 cillii Niceni, quo indicitur pœnitentiæ de-
 cennii redeuntibus ad militiam. Resp. ser-
 monem esse de ijs, qui sub tyrannide
 Gentilium Imperatorum, signanter pro-
Herinex Sum. Theol. Pars III.

ximè præcedenti *Cicini* jussi balteum mi-
 litare (quod honori dæcebatur, depone-
 re, aut idololatriam committere, militiã
 se abdicaverant, & tamen eandem postea
 gloriam tam abnegatione saltem implicita
 fidei ambiebant.

Objiciuntur IV. generalia bellorum in-
 commoda. Sed Respondeo ea efficere, ut
 non facillè bellum sit assumendum, sæpe-
 que sit illicitum, quando non speratur fru-
 ctus prævalens, saltem attentis consequen-
 tijs; non autem probari inde, quod ob
 ejusmodi incommoda per accidens sub-
 sequentia bellum sit ex natura rei & per se
 illicitum. Bellorum incommoda brevissimè
 perstringit *Dambouderius Rerum Criminal.
 pract. c. 82.* in principio, & qualiter con-
 fecto bello perleverent, rectè ostendit *cap.
 151. num. 22.*

52.
 Solvitur
 objectio de
 sumpta ex
 belli incom-
 modis.

Objicitur V. *Luthero*, quod per Tur-
 cam Deus castiget peccata Christianorum,
 cui proinde nequit resisti. Resp. etiam per
 pestem & morbos & famem & alia bella
 punire Deum peccata nostra, & tamen li-
 citum, immo debitum est hujusmodi effe-
 ctus fugere, ac eisdem per medicinas, &
 cibi procuracionem, ac defensionem con-
 tra aliorum hostium incursum obviare. Per-
 mittit itaque Deus malam voluntatem Tur-
 carum, volens etiam, tum ut nos emende-
 mus, tum ut nos opponamus. Aliàs sanè
 Turca dudum terram Europam absorbuisset.
 Adhuc nihilominus locus est terrori & pu-
 nitioni atque afflictioni, & consequenter de-
 bet esse locus emendationi, non obstante
 resistentiã,

53.
 Arguimur
 tum Luth-
 ri de bello
 contra Tur-
 cas dissol-
 vuntur.

§. II.

*Quæ sint Conditiones justit
 liciti Belli?*

TRES conditiones legitimi belli alle-
 gantur à Theologis & Jurisperitis
 communiter, nimirum auctoritas legitima
 in indicente, justa causa, & recta intentio.
 Cui additur à nonnullis, bonus in beso
 servando modus. Qui tamen ad ipsum
 belli progressum spectat, & §. seq. exami-
 nabuntur.

54.
 Tres liciti
 belli condi-
 tiones ag-
 gnantur.

Auctoritas indicendi bellum est, pœnes
 Rempublicam supremam, ejusve (si ha-
 beat principem; prout habent Regna Hil-
 panix, Gallix &c. Ducatus Brabantix,
 Geldrix &c. non habent autem respu-
 blicæ liberæ. v.g. Venetorum, Genuesium
 &c. Idem insinuat. *Augustinus l. 22. contra
 Faustum cap. 475.* dicens: *Ordg. ille natura-
 lis mortalium paci accommodatus hoc poscit,
 ut suscipiendi belli auctoritas atque consilium
 panes principem sit.*

Auctoritas
 bellum in-
 dicendi est
 panes su-
 premam
 rempubli-
 cam seu
 principem.

Ratio est: quia privati & Magistra-
 tus inferiores habent superiorem, ad
 quem lege ordinariã confugere, & à quo
 injuriarum ac damnorum reparacionem
 petere

petere possunt; hoc autem medium deest supremis Principibus & Magistratibus, quibus proinde, tum ad sui, tum ad sibi subditorum indemnitate relinquere debuit medium aliud, belli scilicet, quod unicuique restat; dum aliter satisfactio debita reculatur. Princeps proinde potest de se & suis esse quodammodo iudex & vindex. Magistratus itaque & Domini inferiores seu vasalli limites suae commissionis bellum indicendo excederent, jusque supremi Principis aut Magistratus illegitime usurparent. Alias quoque omnia essent plena seditionibus & turbis.

Hæc tamen intelligenda sunt de bello offensivo: defendere enim se, quantum necesse est, contra invadentes, cuilibet etiam privato licet. Quod etiam referri posset quædam (ut si dicam) aggressio iusta defensionis necessaria, si v. g. invasor certo loco quiescens percutiatur, cui, si ulterius progredi permittatur, non erit resistendi locus: vel quando tanta esset principis malitia, aut supina inertia, ut casus censeatur exemptus, & potestas per bellum, quod ad se conservandum sit omnino necessarium, reservata. Posset etiam ex præscripta consuetudine fas esse alicui principi agnoscanti superiorem indicere bellum contra extraneos; prout nonnulla regalia quibusdam vasallis competunt de expressa, clarè præsumpta, seu tacita & legali supremi Principis voluntate. Potest insuper contra extraneos injuriam inferentes, etsi ab ea cessantes, respublica inferior se vindicare, si eos intra limites suæ jurisdictionis reperiat.

55. Qui suscipere bellum sit alius inferioribus licitum.

56.

Advertit autem Molina de just. disp. 100. §. dubium verò & alii, auctoritatem indicendi bellum fore poenæ pagum aut familiam, præsertim numerosam, si quæ foret natio, in qua non sit communicatio cum aliis pagis aut familiis in ordine ad constituendum unum corpus reipublicæ perfectæ, sed singulæ Communitates seu familiaria forent supremæ, seu non agnoscens superiorem. Qualis hæc familia Abraham, qui bellum gessit. Prout etiam olim plura oppida aut Regiones etiam modicæ habuerunt suos Regulos seu duces independentes, poenæ quos erat jus belli.

57. An inter Christianos præquiratur licentia Pontificis.

Petes, an ad bellum indicendum requiratur licentia Pontificis? Resp. Neg. Nam in temporalibus supremi Principes neminem agnoscunt: Potest tamen Papa tamquam dominus supremus sui territorii etiam indicere bellum. Posset etiam exigente id bono Ecclesiæ & fidei vi potestatis indirectæ in temporalia, bellum indicere, & per Principes Christianos gerere contra hostes Ecclesiæ. Posset denique interdum (ut notant Varii) ex causa aliqua necessaria Ecclesiæ, Principibus inhibere certum bellum, seseque inter-

Herincx Sum. Theol. Pars 111.

ponere ad controversiam dirimendam aut sopiendam. Quod quidem semper paternis monitis per se suosque Nuntios sanctissime ageret, ubi spes profectus appareret.

Iusta & sufficiens causa belli indicendi juxta Doctores communiter est gravis injuria reipublicæ illata, cujus satisfactio seu reparatio debita aliter obtineri non potest. Et cononat Augustinus quest. 10. in Josue: *Iusta bella definiuntur, que ulciscuntur injurias, si qua gens vel civitas, que bello petenda est, vel vindicare neglexerit, quod à suis improbe factum est, vel reddere, quod per injuriam ablatum est.* Unde ad vindicandas injurias seu contumelias Principi aut reipublicæ illatas, ad damnum illatum reparandum, & terras seu oppida injustè ablata recuperanda, ad compescendos rebelles, seditiosos, hostes, eorum fautores aut quovis modo reipublicæ injustè nocentes, dum non suppetit alia via providendi, bellum geri potest.

58. Iusta belli in incendiis cause assignantur.

Hujusmodi causas videre est in bello Israëlitarum contra tribum Benjamin ob injuriam factam uxori Levitæ, Jud. 20. In bello indicto per Davidem contra Hannon regem filium Ammon ob insignem injuriam suis nuntiis factam, 2. Reg. 10. In bello contra Amalech, 1. Reg. 15. In bello Davidis contra Seba filium Bochri, qui rebellionem intentabat, 2. Reg. 20. In bello indicto 4. Reg. 3. ratione rupti fœderis.

59. Que Exemplum à Sacra Pagina petitis confirmantur.

His addit Augustinus quest. 10. in Josue divinum præceptum de bello, in quo proinde homines non tam auctores, quam ministri sunt judicandi juxta Augustinum sup. qui hoc titulo justificat bella per Moysen gesta 22. contra Fausum cap. 74. Indubie enim justum est, quod præcipit justus Deus, ad puniendos scilicet malos, & humiliandos, Deique virtutem in ultione recognoscendam.

Aliam Augustinus ad præceptum Dei

Debet nihilominus prius peti satisfactio, nec nisi negatâ justitiâ bellum indici. Prout fecerunt filii Israël Jud. 20. & monuit Deus Israëlitas Deuter. 20. *Si quando accesseris ad expugnandum civitatem, offeres ei primum pacem.* Bellum enim debet esse medium ultimum: ejusque causa cessat, inæqualitate injuriarum per compensationem sublatâ. Neque respublica una aut Princeps illius est iudex ordinarius alterius extraneæ reipublicæ aut principis, sed solum vindex est in iram respectu suorum, respectu extraneorum verò in quantum id necesse est ad jura suæ reipublicæ conservanda. Unde Augustinus Epist. 205. ad Bonifac. Comitem docet, quod *pacem habere debes voluntas, bellum necessitas.*

Bellum præcedere debet petita, nec obtenta satisfactio.

Debet præterea gravis valde esse injuria,

61.

Injuriam
valde gra-
vem subesse
oportet.

ria, quæ sufficiat, non obstantibus tot belli incommodis, eisque æquivalent. Est enim valde inordinatum exigens damni vel injuriæ reparationem velle tali medio, quod extrema mala alteri reipublicæ adducit, curare. Immo etiam propriis subditis solent bella graviora mala adducere; ut proinde respectu horum saltem (quidquid sit respectu extraneorum) etiam contram justitiam seu rationem officii sui delinqueret, si eos in graviores malorum & damnorum tolerantiam injiceret pro inferioris damni aut levis injuriæ reparatione.

Quare dum mala belli attentius mente pertracto, mirari satis non possum (ut utar verbis *Dambonderii in Praxi rerum criminalium cap. 151. num. 23.*) quid mentis habeant nonnulli Principes nostri Christiani, qui interdum ob res tam leves, & tolerabiles, tam dira atque furiosa in fratrem Christianum non verentur suscipere bella; unde tantorum malorum oceanus in felicissima regna perumque exundatione perumpit. Profecto, de hujusmodi Principibus (pene perniciebus dixeram) eorumve consiliariis nil aliud divinare possum, quam eos esse aut stolidos, aut insensatos, aut atheos (licet titulo, verboque tenus Christiani haberi velint) qui suis moribus testentur, se non credere Deum nusquam non præsentem esse suarum actionum inspectorem. Aut certe crediderim Deum eos tradidisse in reprobam sensum, ut tam obstinate contra fraternam Christianamque concordiam militare, & infesta signa ferre non reverentur, seque obsecatis animis præbere flagella, quibus Deus ad suorum probationem, aut correptionem profus abuti videtur. Ita ferè ad verbum *Dambonderii supra.*

62.
Nonnulla
attentis co-
sequentiis
ingratæ, sicut
in ordine ad
justifican-
dum bellum.
Damna Ec-
clesia qui
attendenda.

Ratio tamen, quod injuriæ, quæ primâ fronte in se non admodum graves videntur, v.g. incursiones aliquæ, aut parvorum locorum occupationes, possint attentis periculis majoris insolentia & pejorum consequentiarum esse graves & causa justa belli, si Princeps vel Magistratus extraneus admonitus, contemnat facere reparationem. Propterea attendenda sunt damna fidei seu reipublicæ Christianæ, quæ tanti ponderis esse possunt, ut Princeps Christianus obligetur damna politica suæ reipublicæ bonæ Ecclesiæ seu fidei postponere.

63.
Non sufficit
pro causa
belli, am-
pliatio fi-
nium, aut
fama celo-
britas.

Absurda verò & planè contraria rationi est, & tamquam talis reprobat ab *Augustino lib. 22. contra Faustum cap. 74.* existimatio illorum, præsertim Gentilium, qui jura regionum in armis posita crediderunt, licereque bellum pro famæ celebritate, & ampliatione regnorum: id enim non fit sine manifestissima aliorum,

qui inciduntur, injuria. Unde *Augustinus 4. de Civit. c. 6.* rectissime dixit: *Inferre bellum finitimis, & inde in cetera procedere, ac populos sibi non molestos solâ regni cupiditate conterere & subdere, quid aliud, quam grande latrocinium nominandum est?*

Huc etiam spectat ratio invidiæ, cuius stimulis excitati Principes inferre interdum præsumunt bellum potentiori, ne hic superemineat aut ut deprimatur. Item etiam spectat alia ratio status, seu potius Machiavellicæ in bello gerendo, imminutio scilicet potentia vicini Principis, ne eâ nimium excrecente, ipse quandoque fortè noceat: prout ex consideratione politica Rebuspublicis ingrata solet esse potentia Monarcharum, quos potius vellent in quodam æquilibrio contineri, ne quando ipsas opprimi contingat. Ratio est: quia non sunt facienda mala ut eveniant bona; malum autem est, innoxie possidentem bona vexare per bella adeo plena incommodis quasi irreparabilibus, solo hujusmodi prætextu. Alias quoque mundus totus continuus bellis est simili prætextu (qui facile præsumitur subesse) posset ardere. Daretur insuper citra ignorantiam bellum utrimque justum: cum indubie hujusmodi invadentes posset invasus justissime repellere. Quare non restat principium, e quo talia deduci possint, nisi atheum istud: *Quidquid apparet de re status mei licet, quantumvis inde alii innocentes, & quavis patiantur.* Unde æquè vel potius illicitum est, hujusmodi prætextibus subditos ad rebellionem incitare, aut rebelliones fovere.

Petes I. An possit dari bellum utrimque justum? Resp. Neg. re ipsa & materialiter loquendo, seu seclusâ ignorantia quæ posset utrimque efficere bonam fidem & excusare à formali peccato injustitiæ. Et videtur satis per se patere rem confidenti. Videtur tamen divinitus posse dari bellum utrimque justum, si videlicet Deus tamquam superior Dominus daret licentiam aut præceptum aliquam nationem bello impetendi, & simul daret populo invadendo facultatem se pro viribus defendendi. In hoc enim non apparet ulla repugnantia.

Petes II. Qualiter constare debeat de justitia causæ seu belli? Resp. cum bellum sit res tam extraordinariis incommo- dis, tantique sanguinis, præsertim Christiani, & innoxii, effusioni obnoxia, indubie examinandum esse seriò à Præcipe, & iis, quos in consilium adlegerit, an sub sit causa belli; immo eâ suppositâ, an expediat indici præviâ semper postulatione justæ satisfactionis. Manente autem dubio præsertim in materia injuriarum, nequit indubie bellum justè indici.

64.
Non inju-
dia contra
potentem,
aut eju, ne
quando for-
te noceret,
suppreffio.

65.
Bellum ut-
rimque ju-
stum ex
dabile.

66.
Qualiter
examinan-
da justitia
belli.

At si

67. At sit dubium, rationale seu contro-
 versia facto examine maneat de jure re-
 gni, si quidem alter sit in possessione pa-
 cifica, non potest per bellum inde detur-
 bari. Sed per nuntios eorum debet ratio
 dubii proponi, & examen unà cum deci-
 sione causæ, aut rationabilis concordia po-
 stulari. Quod si reuatur possessor, inju-
 riam facit, potestque per Principem su-
 premum bello impeti. Si neuter sit in pos-
 sessione, & quæstio sit inter Principes su-
 premos, non potest unus Princeps pro se
 & sua opinione sententiam ferre, & bello
 exequi, regnumque occupare (quod quid
 Nonnulli dicant, quorum doctrinam ne
 probabilem quidem credit *Poncius d. 32. in
 Comment. n. 75.*) quod quidem pari ratio-
 ne faceret alter Princeps, æqualiter pro
 iudice agnoscendus, sique forent duæ sen-
 tentiæ contrariæ justæ, & executioni si-
 mul mandandæ, utique singulæ tantum
 pro parte, aut certè æquitas alterutrius
 majoritate virium erit probanda.

68. Ratio itaque dicat iniri aliam viam,
 videlicet vel divisionis pro rata probabi-
 litatis, aut compensationis, si res non
 patiat divisionem; aut certè si hæc via
 litigantibus non placeat, standum erit ju-
 dicio arbitratorum indifferentium utrimque
 nominandorum, aut potius (si non sit ra-
 tio suscipiendi) iudicio ipsius regni, pœ-
 nes quod originaliter refert iudicium de
 controversijs regnum spectantibus, cense-
 ri que potest hoc in institutione Monarchiæ
 reservatum. Quemadmodum etiam acce-
 dente dubio inter duos se pro Pontifice ge-
 rentes Ecclesia decidit controversiam. Fer-
 turque hic postremus modus tempore S.
 Vacerii Leyrenensis servatus in regno
 Aragoniæ, ortà ibidem de successione con-
 troversia.

69. Ceteri verò, uti non possunt, sic nec
 tenentur scire aut examinare omnes cau-
 sas belli; quas etiam sæpe non expedit om-
 nibus popolari. Unde ordinarij subditi
 militiæ nomen dare volentes solent, dum
 non occurrit ratio eis dubitandi, resolve-
 re, credentes Principem & Consiliarios,
 utpote viros prudentes & probos, non sine
 sufficienti titulo (qui etiam sæpe rudiori
 modo solet spargi) bellum fore indicturos.

70. Magis autem id sufficit pro ijs, qui iussu
 Principis militare coguntur, aut jam an-
 tea erant stipendiarii: in his enim est spe-
 cialis titulus obedientiæ, quo adstringun-
 tur præceptum Principis adimplere, quan-
 do non constat de iniquitate: quemadmo-
 dum ministri iustitiæ (quales sunt etiam
 milites) possunt & tenentur exequi sen-
 tentiam iudicis sine alio examine, dummo-
 do non cõstet esse injustam. Accedit Prin-
 cipem esse in possessione mandandi, & pro-
 eo, dummodo non constet de contrario,
 esse præsumendum. Unde idem videtur a-
 pertè docere *Augustinus l. 22. contra Fau-
 Herincx Sum. Theol. Pars III.*

sum c. 75. dicens, quod vir iustus, si forte
 sub rege homine etiam sacrilego militet, rectè
 possit illo iussu bellare, civica pacis ordinem
 servans: cui quod iubet, vel non esse contra
 Dei præceptum, certum est, vel utrum sit,
 certum non est, ita ut fortasse reum regem
 faciat iniquitas imperandi, innocentem au-
 tem militem ostendat ordo servientis. Ubi vi-
 detur etiam loqui de casu, quo dubia est
 militi iustitia belli.

Qui autem injurius militat, & de iusti-
 tiæ belli dubius hæret, indubiè nequit mi-
 litiæ nomen dare; sed debet partem tutio-
 rem amplecti, donec motivis belli melius
 indagatis, se prudenter resolvere possit.
 Quod à fortiori locum habet in extraneis,
 quibus plurium Sententiã ad elocandum
 operas suas in militia necesse est indagare
 causas belli, ut inde eliciant iudicium pruden-
 s, cui se conforment. Verùm *Vasquez*
 & alii non distinguunt inter subditos &
 extraneos, secluso præcepto, adèd ut si
 possint isti citra aliud examen militare, cre-
 dentes resolutioni Principis vel regni (nisi
 adsint specialia aut vehementia iudicia &
 suspiciones iniustitiæ) etiam hi idem ex
 eodem fundamento resolvere & agere pos-
 sint. Affectus nihilominus facilè inclinat
 subditos magis quàm extraneos in favorem
 sui Principis, cui etiam & propriæ reipu-
 bliæ propugnandæ magis adstringuntur,
 quàm extranei. Nec possunt à culpa gra-
 vi excusari, & consequenter stante tali
 propositione nequeunt absolvi, qui custi-
 bet pro stipendio sunt militare parati, qua-
 lecumque bellum sit.

Petes III. An liceat Infideles in auxi-
 lium vocare, vel eisdem in bellis subsidium
 præbere? Resp. neutrum apparere genera-
 liter & per se loquendo malum. Quare et-
 iam Machabæi cum Romanis & Spartiatis
 inierunt reciprocum fœdus *1. Machab. 8.
 12. & 14.* Et *Jonathas c. 11.* misit Regi
 infideli Demetrij tria milia militum in au-
 xilium. Prout etiam militare sub infideli-
 bus Principibus non est generatim illicitum,
 uti exempla legionis Thebæorum,
 & aliorum militum Christianorum decla-
 rant.

Verumtamen possunt prædicta admo-
 dum frequenter esse illicita. In primis, si
 (quod frequens est, hodieque experientiã
 notum) infidelium auxiliares copiæ præ-
 videantur nimium grassaturæ contra Ec-
 clesias, loca sacra, personas Deo dicatas,
 innocentes &c. Secundò si subsidium præ-
 stetur hæreticis aut infidelibus in bello in-
 iusto, vel eversivo fidei Catholice: quale
 erat bellum Statuum Belgii confœderato-
 rum contra Regem suum legitimum, ante
 eorumdem ab Regis obedientia emancipa-
 tionem per fœdus pacis. Quid enim fœdus
 esse potest, quàm armorum Christianorum
 subsidij opprimi Christianos seu Catholicos
 in exercitijs fidei & religionis, templa
 vastari,

Quid agen-
 dum in du-
 bio de jure
 regni ab
 alio possesse.

Quid si
 neuter sit
 in possessio-
 ne.

Rationabi-
 lior dicendi
 modus ex-
 plicatur.

Quale
 examen
 competat
 subditis mi-
 litare vo-
 luntibus.

An iustis-
 sis constri-
 ngi.

71. Dubius de
 iustitia non
 potest in-
 iustus mili-
 tare.

An inter
 subditos &
 extraneos
 distinguen-
 dum.

Quid cen-
 sendum de
 paratis ad
 omnem mi-
 litiã.

72. Infidelibus
 auxiliari
 vel eorum
 auxilium
 præbere an
 liceat.

73. Quando
 non liceat.

vastari, & fallarum sectarum exercitijs impendi, altaria destrui, Sacerdotes & Religiosos exulare, Monasteria extirpari, bona Ecclesiastica occupari, pias fundationes everti, in locis, in quibus antea semper & solum viguit Christi vera religio, plantari Synagogam satanae &c? Neque est locus diabolico effugio petito ex materia status politici; qui divino, salutis, iustitiae & religionis statui postponendus est. Neque etiam iuvat effugium ex parte intentionis petitem, quasi Catholicus ista non intendat, nec attendere debeat, adeoque per accidens huiusmodi effectus se habeant. Intentio enim diverti nequit ab eo, quod (ut oculis nostris vidimus, aliàs vix credituri) infallibiliter connexum est, & quasi ante omnia fit, ac executioni mandatur ex intentione eorum qui bellum indicunt eique praesunt adeo ut si ulquam effectus censeatur moraliter consequi per se, & non per accidens, certè id contingat in isto casu; aliàs nullum foret bellum religionis, quin huiusmodi praetextus obduci posset. Quin immo Status ipse politicus praefatorum Confederatorum apparet à principio rebellionis fundatus super novitate religionis, veluti oportuna firmandæ eidem rebellionis contra proprium Regem Catholicæ fidei pugilem. Ut modò nil tangam de evidenti iniustitia ejusdem belli. Videri possunt, quæ fusè tractantur in opere intitolato *Mars Gallicus lib. 2.* Quare etiam milites in tali bello militantes non sunt in statu salutis. Nec favet opposito abusu factum Davidis, qui Saule illum persequente fugit ad Achis Regem Geth. Nam non pugnavit umquam pro Philistæis contra Israëlitas; etsi regem in hoc deluserit: ut patet Scripturæ textum inspicienti *1. Reg. 27. & 29.* Tertio, non est legitimum militare sub infidelibus sive hæreticis; etiam in bello politico & iusto, cum presenti seu morali periculo salutis & peccatorum mortalium; quale frequens est, defectu exercitiorum fidei, vel Ministri Sacramentorum in castris, ratione commerciorum periculorum cum infidelibus &c.

David sub rege Achis non pugnavit contra Israëlitas.

74. *Rebba in sentio quò ad bellandum requiritur.*

Conditio postrema liciti belli statuitur recta intentio, quæ respicit pacem publicam obtinendam & stabiliendam, atque adeò republicæ bonum. Nam (ut dixit Augustinus *Epist. 205. ad Bonifacium*) pacem habere debet voluntas, bellum necessitas. Et *l. 22. contra Faustum c. 76.* Quid enim (inquit) culpatur in bello? An quia moriuntur quando moriuntur, ut domentur in pace victuri? Dein subjicit motiva culpanda belli: *Nocendi cupiditas ulciscendi, crudelitas, impacatus atque implacabilis animus, feritas rebellandi, libero dominandi, & si quæ similia: hæc sunt, quæ in bellis jure culpantur.* Si tamen aliunde subsit justus belli titulus, debitaque belligerandi auctoritas, prava intentio vitiat qui-

dem pro sua qualitate operis, non tamen reddet operantem restitutioni obnoxium; salvo semper, quòd ex moderantia passionis Principis plebs ei subiecta (cujus bono & indemnitati tenetur ex officio prospicere) non exponatur damnis haud necessarijs.

Petes, an stantibus legitimi belli conditionibus liceat cuilibet militare? Resp. Aff. si per ætatem & vires liceat, nec specialiter alicui sit interdictum. Prout interdictum est Monachis *c. Eos qui 20. qu. 3.* (quod est Concilii Chalcedonensis) Et clericis *eod. cap. Item c. Quicumque Clericus & c. Clerici & c. Quicumque ex clero 23. q. 8.* quæ etsi non sint ex Conciliis generalibus desumpta, tamen hac in parte sunt usui Ecclesiæ recepta. Et *c. Sententiam, ne Clerici vel Monachi prohiberentur clericis copijs militaribus præpor.* Idem supponitur *c. Ex multa 8. fin. de voto.* Ratio est: quia prædicti sunt divino obsequio specialiter mancipati; à quo retrahit non parum militia secularis. Unde eis aptari potest illud Apostoli. *2. ad Timoth. 2. Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus.* Ministris quoque præsertim propinquioribus, altaris congruit mansuetudo & lenitas, in Agno Dei (cujus occisio in Missa representatur) adeò patenter exhibita; unde altaris ministerio dicati meritò remouentur à sanguinario (ut sic dicam) officio: maxime cum ipse sanctus David propterea fuerit prohibitus ab ædificatione templi, Salomoni pacifico reservatâ.

75. *Inhibendum est Clericis militare.*

Congruentia quæ prohibendum.

Præfati itaque non possunt citra dispensationem legitimam propriâ manu pugnare, milites ducere, aciem instructam, tormenta in hostes dirigere, eade dirigentibus præesse. Et quidem ex gravitate materiae, & pœnarum clericis transgressoribus inflictarum quibusdam Canonibus citatis, constat culpæ gravitas. Quamvis non sit eis interdictum, etiam citra specialem licentiam Episcopi (Religiosis necessaria est licentia juxta formam obedientiæ religiosæ) ministrare ad celebranda divina, ministranda cum debita facultate seu jurisdictione Sacramenta, assistendum infirmis, excitandos milites in generali ad fortiter dimicandum, non obstante *c. Quod in dubijs, de pœnis*, ubi est sermo juxta Glossam de pugna injusta, vel (ut aliqui addunt) de incitatione ad occidendum, quem in particulari. Alioquin excusante in generali licitum est ex communi sensu Doctorum & praxi, & colligi solet ex *c. Omni timore. c. Hortatu. & c. Præterea 23. q. 8.* Si quæ aliâ licentia particularis Prælati olim fuerit clericis necessaria (ut Nonnulli putant ex *c. Reprehensibile & c. Quo an su 23. qu. 8.* sed non satis solidè) saltem hodie consuetudo contrarium præscripsit. Quando autem citra periculum irregularitatis licitum sit clericis in bello pugnare.

76. *Specificandum est in interdictis a militibus in bello.*

re. Vide P. 2. *Tract. de Legibus* art. 6. qu. 7. §. 8.

77. De quibus Clericis Canones loquantur aut intelligantur.

Canones autem, et si generali vocabulo Clericorum utantur, immo *Sententiam* immediatè addatur interdictum chirurgiæ cum incisione vel aduisione, expressis solis Ordinibus sacris (quod non satis aduertit *Arriaga d. 48. sect. 5.* cujus idcirco discursus ibidem factus ruit) *Covarruvias, Lorca & alii Doctores* passim intelligunt de Clericis constitutis in sacris, saltem attentâ consuetudine. Quæ faciliè admittitur in ijs, qui vel sæculares vivunt, non gaudentes privilegio clericali, aut statum clericalem derelinquunt, uti si ducerent uxores, vel assumerent officium *Pætoris*. Alii tamen, præsertim beneficiati, privilegijs clericorum gaudentes, & instar Clericorum haberi volentes, variorum Doctorum judicio peccant, saltem venialiter, ob remotam conjunctionem cum altaris ministerio. Et planè congruentia idem postulat talibus militaria officia interdici.

78. Clerici, simul Principes, possunt in causis sanguinis per iudices delegatos justitiam administrare c. *Episcopus, Ne Clerici vel Monachi* in 6. sic & bellum justum indicere, & per duces gerere.

Nihilominus Episcopi & Clerici, qui simul sunt supremi Principes, uti possunt in causis sanguinis per iudices delegatos justitiam administrare c. *Episcopus, Ne Clerici vel Monachi* in 6. sic & bellum justum indicere, & per duces gerere.

§. III.

De Modo Observando in Gerendo Bello.

79. Ad quod obligentur Principes in bello.

In primis Princeps est ex officio obligatus providere militiæ de idoneis Præfectis & Officialibus, secus agendo est causa malorum & damnorum, quæ plerumque gravissima ex inexpertis ac inidoneis præfectis exercitui ac republicæ eveniunt. Tenetur etiam vi contractus providere præfectis & militibus de stipendio, terminis elapsis. Secus agendo peccat contra justitiam, estque causa damnorum, quæ ex necessitate inopia patiuntur, aut alijs inferunt.

80. Ad quid præfecti & milites.

Præfectorum belli & militum communis obligatio respectu Principis & republicæ est fidelitatis in custodiendo pacto, quantum ad observantiam secretorum, abstinentiam à prodicione, protectionem & conservationem bonorum & dominiorum republicæ pro viribus, evitacionem damnorum, etiam privativorum, ne videlicet sint in causa, cur bonum notabile non sit obtentum, stratagema non habuerit suum effectum: item quoad observationem suæ stationis, etiam cum periculo vitæ; quoad remanionem in militia, sic ut (nisi adsit causa per accidens excusans) citra licentiam non deferatur. Milites insuper obligantur ad obedientiam militarem suis præfectis, præfecti inferiores superioribus, omnes autem Principi.

Præterea tam Præfecti, quàm milites ex justitia obligantur servare regulam militibus vianis inquisitibus declaratam per Joannem Baptistam *Luca 3. Neminem concuriatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendijs vestris.* Respectu denique hostium tenentur in dubiè servare promissam fidem, legesque charitatis & mansuetudini Christianæ, salvo jure & fine belli.

Ex his similibusve obligationibus resultat interminabilis seges peccatorum, quæ in militia, præsertim hodierna, frequenter committuntur. Onissis autem peccatis libidinum omnigenarum, rixarum, duellorum, ebrietatum, fortilegiorum, blasphemiarum & similibus omnis generis peccatorum, quæ ibi abundare solent, radicale velut peccatum militiæ videtur defectus solutionis stipendiorum, unde fit non servari disciplinam militarem, sed omnia furtiva, sacrilegia, rapinas, extorsiones, incendia, latrocinia, & alia nefanda quasi impunè fieri. Quomodo igitur salvari possunt, quorum culpa stipendia solvi dum possunt (an possint, conscientijs superintendentium, divinoque judicio committendum) non solvuntur, quique proinde tot malorum sunt cause, ego non video; credo, quòd nec Deus ipse: sunt enim tales indubiè ituri in profundum inferni, pejus autem agunt, qui pecuniam familiæ augendæ aut alijs extravagantibus impendunt, militibus mendicare aut furari compulsos.

81. Quanam peccata in militia occurrant.

Quia defectus radicalis.

Peccant similiter Præfecti contra justitiam, qui in lustratione militum plures milites fictos supponunt; uti & alii huic fraudi cooperantes, & lustratores dissimulantes. Nec excusat titulus occultæ compensationis si Princeps sit eis debitor, ob periculum gravissimorum damnorum ex fraude hac occurrentium, dum à parte rei est numerus longè inferior, & insufficiens finibus belli, qui in tabulis circumfertur multò amplior. Peccant similiter contra justitiam, si dum alicubi hospitari debent cum milite suo, loca vicina suspensa tentent, ut pondus pecuniarum extorqueant ab hospitiis redempturis (quorum utique electio non potest ab eis fieri venalis) & alia loca deligunt in notabile sæpe eorundem gravamen. Item quando expensas exigunt pro numero longè majori, sedulas & loca mortua cum proportione multiplicantes; nisi quandoque adsit rationabilis consensus Principis defectum stipendii ita suppletis. Quando sive præfecti sive milites rusticos & hospites suos injuriosè tractant, contundunt, pecunias extorquent, non contenti ijs, quæ jure aut consuetudine ordinarii hospitii eis debentur.

82. Quæ peccata Præfectorum.

Qui peccant milites circa rusticos & hospites.

Neque excusat defectus solutionis stipendii: tum quia illum supplere nullo juris colore debent rustici aut hospites, tum quia sæpe triplicatum, immo octuplicatum stipendium

83. Excusatio ex carentia stipendii perita discutitur.

pendium seu valorem illius injuriosissime extorquent, & quidem à miserioribus, expendendum deinde in luxus & vanitates. Secus foret, si in extremam vel valde gravem necessitatem defectu stipendii conjecti sive conjiciendi (quibus succurri specialiter congruit) providerent sibi ab his & illis modo meliori, quo possunt, sobriè ad necessitatem sufficientia, eaque parèe expendere; aut si ex urbanitate, gratitudine ratione, scilicet alicujus officii præstiti, similive honesto titulo aliqua exigerent aut acciperent, etiam extra necessitatem.

Plura alia sunt peccata militum, & personarum ad militiam spectantium, ut Vivendiariorum seu annonam præbentium, & similitum, quæ propius inspicienti proximè militarem satis patent. Videri potest *Marchant Tom. 3. P. 2. Tr. 6.* per totum. Ex quibus luce clarius est, vitam militarem (qualis visa fuit hisce temporibus) esse periculosissimam in negotio salutis.

In ipso verò belli progressu, atque etiam partè victoriâ, generaliter loquendo ex communi Doctorum sententia, omnia illa licent Principi justum bellum gerenti aut justo victori, & ex ejus voluntate belli ducibus ac militibus, quæ aliquo modo necessaria sunt aut convenientia ad justum finem belli consequendum, scilicet ad reparandas injurias ac damna, & ad firmandam pacem & securitatem. Unde licet hostium bona usurpare, agros vastare, arces occupare, tributa imponere &c. si judicentur idonea ad prædictos fines. Similiter licet adhibere insidias & stratagemata bellica, exemplo Josue c. 8. ubi idem tradit *Augustinus quest. 10. in Josue*; hæc enim consistunt in eo, quod præoccupetur hostis, dissimulando coram eo intentionem & occultando veritatem, ac permittendo deceptionem: si autem adsit intentio fallendi, aut mendacium, erit veniale & officiosum. Unde hoc sensu verum est istud Poëtæ: *Dolus (supple bonus) ad virtutem, quis in hoste requirat.*

Præterea possunt nocentes occidi, tum in ipso congressu, tum (quando id esset æquum in poenam peccati, terrorem aliorum, aut justam satisfactionem) postea, etsi se dediderint victori, nisi fortè sub promissione vitæ servandæ se tradiderint: standum enim est pactis. Plerumque tamen parcendum est multitudini, capitibus iniquitatis (ubi visum fuerit) in exemplum propositis, quia alterum nimis saperet crudelitatem; & cederet frequenter in detrimentum publicum.

Innocentes verò directè (aliud est de indirecta occisione, quæ per accidens, & præter intentionem sequitur ex directa invasione civitatis & nocentium) occidi numquam possunt juxta Doctores communiter. Estque manifestum *Sylvio q. 40. a. 1. Questio 6. Conclus. 2.* quidquid dicat

Poncius d. 32. in Comment. n. 84. Generale enim est illud *Exodi 23. Infontem & justum non occides.* Unde nec pro culpa parentum filij possunt occidi. Quare non juvat, quod sint partes reipublicæ nocentis: non enim potest hæc puniri in partibus innocentibus, nisi secundum id quod subest aequaliter dominio vel potestati reipublicæ, prout non subest vita innocentis. Unde parvuli Turcarum non possunt licitè occidi. Ideoque ob cædem innocentem Thessalonicæ factam Ambrosius ab ingressu Ecclesiæ Theodosium prohibuit. Nec refert, quod aliquando Israelitæ victores occiderint etiam parvulos: nam aderat tunc expressa jussio Dei omnium Domini; quæ modò non adest, immo adest jussio contraria.

Nomine autem innocentium intelliguntur infantes, pueri, senes ad arma inidonei, Ecclesiastici, religiosi, legati, peregrini, mulieres (nisi fortè de quibusdam constaret, quod in bello juverint) & similes.

Bona tamen innocentium, quantum necesse ad supradictos fines, potest Princeps occupare. Excipiuntur à Doctoribus (vereor ne non ita à militibus) bona Ecclesiæ & Ecclesiasticorum innocentium inter Christianos, etsi civitas daretur in prædam (quod fieri regulariter non dect) tum propter specialem exemptionem, tum quia censetur constituere corpus particulare, distinctum à populo hostili. Liceret tamen bona Ecclesiastica expugnare, si illis ut propugnaculis hostes utantur, neque aliter debellari possint.

Mobilia bello capta fiunt jure Gentium occupantis (nisi fortè aliquam distribuendi formam exigat specialis lex vel usus nationis) etsi excedat compensationem damnorum: ut habetur *Instit. de rerum Divisione §. 18. & L. Si quid bello 28. ff. de captivis.*

Libertate quoque non minus quam vitæ exui possunt hostes, exigente id vindictæ seu recompensatione injuriarum & damnorum, prout etiam *L. Si quid bello, & cetera* varijs alijs juribus habetur. Quod Varii extempuntur *Victoria, Valentia, Azorio* & alijs, ad innocentes, qui sunt pars reipublicæ hostilis, ex consuetudine jure Gentium introducta, & quæ censetur libertas inter bona fortunæ. Inter Christianos autem generaliter est præscriptum, ut quicumque ex ijs capti bello non possunt effici mancipia, quamvis possint justè detineri, ut puniantur, si nocentes sint, & lytro redimantur. Quod eadem consuetudo extenditur ad hæreticos, nomine Christianos.

Petes, an pœnis tempore licitæ sint repressaliæ, seu impignorationes? hoc nomine intelligitur occupatio bonorum pertinentium ad subditos alterius reipublicæ aut civitatis amicæ, in pignus satisfactionis debitorum.

84. *Quæ licent in belli progressu & post victoriam.*

De insidijs bellicis.

85. *An possint occidi nocentes.*

86. *An etiam innocentes.*

Qui nomine innocentium intelligantur.

87. *Bona eorum, quæ inter Ecclesiasticorum an prædam excipiuntur.*

88. *Mobilia bello capta cuius sint.*

89. *An hostes possint sub captivitate, etiam inter Christianos.*

90. *An repressaliæ sint licitæ.*

debita pro dampnis, quae reipublica innocens in se aut cive suo ab alterius subditis perpeffa est. Communis sententia contra Lorca d. 52. n. 15. asserit esse licitas, etiam respectu innocentium, quando alioquin commodam rationem nequit compensatio obtineri: quemadmodum ratione delicti alterius reipublicae solent arrestari merces subditorum eiusdem, & tempore belli pro satisfactione possunt occupari bona etiam innocentium, qui sunt pars reipublicae nocentis.

91. Quae conditiones requirantur.

Requiruntur tamen sequentes conditiones, scilicet ut aperte de gravi damnificatione constet, adit concessio Principis, superior reipublicae nocentis minus nolite seu negligat procurare damnorum reparationem, nec plus damni inferatur reipublicae nocenti, quam sit necesse ad plenam satisfactionem, ac denique non concedatur in personas Ecclesiasticas innocentes, quae sunt exemptae adiecta in contrahentes poenam excommunicationis c. Unico. de iniuriis in 6.

Iura in contrarium allegari solita explicantur.

Ad iura opposita sic responderi solet. Ad Novellam 52. c. 1. interdicti ibi pignorationes inter membra subiecta eidem Principi, & quidem sine ejus licentia. Quam rationem etiam contra aequitatem est, unum pro alterius debito molestari, quod ibidem & L. un. Cod. Ut nullus ex oscaneis improbat; secus si sint conditiones praefatae.

QUESTIO VI.

De Duello.

92. Quid duellum.

DUELLUM (quod & Monomachia dicitur) proprie est pugna duorum (interdum singuli assumunt secundum, ut vocant) ex condito utrimque suscepta ad certum locum & tempus cum periculo occisionis. Unde in hoc est simile rixae, quod etiam rixa consistat inter duos vel paucos utrimque: differt autem in eo, quod rixa fiat subito & circumferatim, actum, ex calore iracundiae aliave passione. Abest etiam semper a rixa auctoritas publica, quae posset in duello aliquando intervenire. Duellum porro aliud dicitur solemnne, quod nempe cum certis solemnitatibus, dato loco & fide securitatis ei qui socium occiderit, & adhibitis sponsoribus, quos patrilinos vocant: aliud privatum (quod alio nomine dissidatio vocatur) carens scilicet solemnitatibus.

Aliud est solemnne, aliud privatum.

93.

Damnati ad mortem an iusti a principe duello licite occiderent.

Duellum suscipitur ob varias causas seu fines, estque ferè semper illicitum, ut specificando singulas causas patebit. Primò itaque posset Princeps duobus ad mortem damnatis concedere, ut duello concertent, sintque in se invicem ministri iustitiae; qui quidem licite decertarent, praesertim si uni spes vitae promittatur: quamquam

non sit duellum ordinarium, ex mutuo scilicet condito initum, sed potius executio iustae sententiae. Superior quoque incongrue talem modum exequendi sententiam iustam usurparet, non sine periculo animae decertantium.

Secundò (estque casus raris) ad terminationem belli iusti posset Princeps convenire de pugna duorum aut paucorum certo utrimque numero, dummodo victoriam non reddat per hoc magis dubiam, quam deveniendo ad praelium universale, cum praedictio reipublicae; prout non facit, si v.g. videat se inferiorem viribus, & succubiturum. Non est enim ratio, cur talis pugna minus liceat, in qua parcutur multitudini, quam pugna generalis ex condito ineunda. Idem videtur de velitatione, aut pugna inter paucos etiam ex condito (qualis nostro tempore solemnis fuit circa Silvamducis inter milites Regis & Statuum Confederatorum) ad reprimendos animositates & impetus hostiles, & auferendos aliquos singula inter noxios. Sic etiam David licite, etiam praescindendo specialem instinctum divinum (quamvis alioquin ex hoc quoque potuisset exculari) singulare inivit certamen contra Goliath.

94. An liceat duellum ad terminationem belli.

An reprimendos in eo impetus hostiles.

95.

An ad vitam defensionem liceat.

Tertiò duellum potest suscipi ad vitam defensionem, v.g. si inimicus armatus inermem inveniens velit eum occidere, nisi arma sumat, & secum in duello pugnet, tunc quando non est alia evadendi via, potest iuxta Doctores passim suscipi, immo & offerri duellum; eò quod in re ipsa videatur iusta defensio. Eademque videtur Doctoribus multis (nec improbabili-ter juxta Wiggers q. 41. art. 1. n. 18.) ratio de invasione fortunarum, pro qua licitum est duellum, cum alia ratio non suppetit; supposito videlicet quod alioquin licitum sit occidere in valorem ad necessariam defensionem talium bonorum, de quo Tract. de virtut. Cardinalibus.

96.

Duella gladiatorum illicita.

Quartò suscipi potest pro ostentatione virium vel artis gladiatoriae; aut ad spectaculum oblectationem (qualia olim erant duella gladiatorum in amphitheatris apud Romanos, quae ita homines fascinarunt, & aliquandiu etiam tempore Christianorum Imperatorum, etsi à Constantino interdicta, perseverarunt) vel ad vindictam. Estque indubie illicitum, partim contra charitatem sic prodigendo vitam aut periculo exponendo citra causam, partim contra iustitiam occidendo innocentem aut non condemnatum, vel occidendi illum periculo se exponere; quod ne quidem Magistratus (sine cuius auctoritate etiam illicita esset vindicta privata) concedere potest. Et quamvis ipse injuriantem condemnasset, talis tamen sententiae executio esset illicita, veluti conjuncta periculo homicidii innocentis; qui etiam illicite sic prodigeret vitam suam.

Quintò